

Lucrare prezentată la
cel de-al IX-lea Congres
al profesiei
de auditor financiar
din România

Inteligența artificială în auditul financiar: între eficiență procedurală și raționament profesional

Conf. univ. dr. Svetlana MIHAILA,
Academia de Studii Economice din Moldova,
e-mail: svetlana.mihaila@ase.md

Conf. univ. dr. Galina BĂDICU,
Academia de Studii Economice din Moldova,
e-mail: badicu.galina@ase.md

Rezumat

Transformarea auditului financiar prin digitalizare, Big Data și inteligență artificială constituie una dintre cele mai importante provocări și oportunități pentru profesia contabilă contemporană. Cercetarea are ca obiectiv investigarea modului în care auditorii și alți profesioniști din domeniul auditului și contabilității din Republica Moldova percep adoptarea acestor tehnologii, cu accent pe nivelul de competențe digitale, beneficiile anticipate și barierele asociate implementării. Pe baza unei analize sistematice a literaturii internaționale de specialitate, au fost formulate cinci ipoteze de cercetare referitoare la relația dintre pregătirea digitală, familiaritatea cu instrumentele de inteligență artificială, percepția parteneriatului om-tehnologie, barierele etice și experiența în utilizarea soluțiilor IA. Ipotezele au fost testate printr-un chestionar aplicat unui eșantion de 63 de respondenți, incluzând atât auditori activi înregistrați în cadrul entităților de audit, cât și alți profesioniști din domeniul auditului (auditori publici, auditori interni, stagiați în audit, experți contabili). Analiza datelor a relevat corelații între variabilele teoretic deduse și percepțiile exprimate, conducând la confirmarea integrală a patru ipoteze și la validarea parțială a uneia. Rezultatele au evidențiat că, deși există o asociere clară între competențele digitale și deschiderea față de utilizarea IA, persistă rezerve legate de familiaritate și încrederea deplină în valoarea sa adăugată.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Mihaila, S., Bădicu, G. (2026), Artificial Intelligence in Financial Auditing: between Procedural Efficiency and Professional Reasoning, Resilience, and Sustainability, *Audit Financiar*, vol. XXIV, no. 1(181)/2026, pp.169-185, DOI: 10.20869/AUDITF/2026/181/004

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2026/181/004>
Data primirii articolului: 20.08.2025
Data revizuirii: 1.09.2025
Data acceptării: 9.01.2026

Concluziile subliniază că inteligența artificială trebuie percepută ca instrument complementar și nu substitutiv al raționamentului profesional, sporind astfel încrederea în calitatea auditului. Totodată, cercetarea relevă faptul că riscurile etice, lipsa transparenței algoritmice și absența unui cadru normativ consolidat reprezintă bariere majore. În acest context, articolul propune un set de recomandări axate pe instruirea continuă, consolidarea reglementărilor, sprijinul tehnic și implementarea graduală, în vederea unei digitalizări sustenabile a auditului financiar. În ansamblu,

studiul oferă o viziune integrată asupra modului în care IA poate transforma auditul, confirmând atât oportunitățile, cât și condiționalitățile pentru o adoptare eficientă și responsabilă.

Cuvinte cheie: audit financiar; inteligență artificială; raționament profesional; eficiență procedurală; Republica Moldova; recomandări aplicative;

Clasificare JEL: M42, M41, O33, C8

1. Introducere

Un cadru de referință valoros este oferit de Abdullah și Almaqtari (2024), care analizează impactul inteligenței artificiale și al Industriei 4.0 asupra transformării practicilor de audit. Autorii evidențiază atât beneficiile tehnologice (precizie, rapiditate, transparență), cât și provocările asociate (etică, securitate, competențe digitale), aspecte care se intersectează direct cu tema cercetării de față, axată pe echilibrul dintre eficiența procedurală și raționamentul profesional în auditul financiar. Deci, progresele tehnologice au transformat auditul, aducând eficiență, precizie și profunzime procedurală (Abu Huson et al., 2024).

Integrarea IA nu înseamnă însă înlocuirea auditorului, ci transformarea profundă a modului în care acesta își exercită raționamentul profesional. Conform Standardelor Internaționale de Audit (ISA), responsabilitatea evaluării materialității, selecției probelor și formulării opiniei finale rămâne eminentamente umană. În acest context, IA devine un partener tehnologic ce sporește eficiența procedurală și capacitatea analitică, dar care își atinge potențialul maxim doar prin conjugarea cu discernământul, experiența și etica profesională a auditorului.

Astfel, Deliu (2024) evidențiază că IA poate crește acuratețea și viteza proceselor, dar nu poate înlocui scepticismul profesional și gândirea critică. În aceeași direcție, Cosăcescu (2023) vede relația dintre expertul contabil și IA ca pe un parteneriat strategic, în timp ce Lungu și Bunget (2025) subliniază necesitatea unei integrări echilibrate, alinate etic și normativ. Complementar, Hurducaci și Ionescu (2024) arată că soluțiile de analiză în timp real și detecție automată a

anomaliilor aduc valoare adăugată auditului doar dacă sunt aplicate sub un control profesional riguros.

Pentru a fundamenta analiza atât din perspectivă teoretică, cât și aplicativă, cercetarea de față combină două demersuri complementare. Primul constă într-o analiză bibliometrică a literaturii recente privind utilizarea IA în audit, cu scopul de a identifica tendințele dominante, lacunele de cercetare și convergențele metodologice. Al doilea demers este unul empiric și se bazează pe un chestionar aplicat în rândul auditorilor din Republica Moldova privind percepția asupra utilizării IA în activitatea de audit. Studiul, desfășurat online pe parcursul a două luni, a fost realizat prin Google Forms și a inclus 63 de respondenți provenind dintr-o diversitate de funcții profesionale: de la auditori certificați (50,8%) și experți contabili (14,3%), până la reprezentanți ai Curții de Conturi - auditori publici (14,3%), stagiați în audit (12,7%) și auditori interni (6,3%).

Această dublă abordare permite nu doar corelarea rezultatelor internaționale cu realitățile naționale, ci și formularea unor recomandări adaptate contextului legislativ, tehnologic și cultural din Republica Moldova. Studiul aduce astfel o contribuție relevantă la înțelegerea echilibrului dintre eficiența procedurală asigurată de IA și raționamentul profesional indispensabil profesiei de auditor, oferind repere concrete pentru integrarea sustenabilă a tehnologiilor inteligente în practicile de audit financiar.

În acest context, *scopul cercetării* constă în investigarea percepțiilor auditorilor și ale altor profesioniști contabili din Republica Moldova privind integrarea inteligenței artificiale în auditul financiar, cu accent pe competențele digitale, beneficiile anticipate și barierele de implementare. În

vederea atingerii acestui scop, cercetarea urmărește patru obiective principale: (i) identificarea nivelului de competențe digitale și a gradului de utilizare a instrumentelor IA în audit, (ii) determinarea relației dintre familiaritatea cu tehnologiile digitale și percepția privind impactul acestora asupra eficienței și calității procesului de audit, (iii) analiza percepțiilor privind barierele etice, tehnice și instituționale care condiționează integrarea IA în audit și (iv) validarea ipotezelor formulate pe baza literaturii de specialitate printr-un studiu empiric realizat pe un eșantion de profesioniști din Republica Moldova.

Prezentul studiu este structurat pe cinci secțiuni, care includ introducerea și concluziile. În secțiunea a doua este realizată o trecere în revistă a literaturii care urmărește problematica analizată, secțiunea a treia este destinată metodologiei de cercetare utilizată în studiu, iar în secțiunea a patra sunt prezentate și discutate rezultatele cercetării.

2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate și formularea ipotezelor de cercetare

În literatura de specialitate, tranziția auditului financiar către un mediu dominat de Big Data și analiză avansată este descrisă ca o transformare inevitabilă, cu implicații semnificative asupra procedurilor de audit (Fedyk, 2022) și raționamentului profesional. În acest context, Appelbaum, Kogan și Vasarhelyi (2017) conturează șase direcții majore de cercetare pentru adaptarea auditului modern: utilizarea modelelor predictive și prescriptive, integrarea dovezilor generate din date masive, testarea completă a tranzacțiilor, dezvoltarea competențelor digitale ale auditorilor, reconfigurarea structurii rapoartelor de audit și evaluarea cost-beneficiu a tehnologiilor emergente. Aceste repere evidențiază necesitatea de a dezvolta competențe analitice avansate și de a adapta cadrul normativ, precum și de a promova o cultură organizațională inovatoare (Taherizadeh & Beaudry, 2023), astfel încât potențialul tehnologiilor inovatoare să fie valorificat fără a afecta calitatea judecății profesionale.

Analiza bibliometrică realizată de Agustí & Orta-Pérez (2023) identifică câteva fronturi emergente în cercetarea privind Big Data și IA în audit și contabilitate: colaborarea interdisciplinară, detectarea fraudelor, optimizarea procedurilor prin creșterea eficienței, preocupările legate de impactul socio-profesional și necesitatea regândirii

formării și reglementării. Aceste direcții oferă un cadru conceptual relevant pentru analiza comparativă între tendințele globale și percepțiile auditorilor din Republica Moldova, reflectate în chestionarul aplicat.

Analiza prezentă corelează aceste direcții cu rezultatele unei cercetări aplicate în Republica Moldova, unde percepția auditorilor asupra digitalizării, familiaritatea cu instrumentele de inteligență artificială și barierele de implementare sunt investigate prin intermediul unui chestionar. Această abordare permite raportarea realităților locale la tendințele internaționale și verificarea gradului de relevanță a celor șase direcții identificate de Appelbaum și colaboratorii săi.

În plan aplicativ, perspectivele asupra transformării auditului prin IA sunt susținute de studiul realizat de Hurducaci și Ionescu (2024), care subliniază caracterul de „punct de cotitură” al acestor tehnologii. Potrivit autorilor, integrarea inteligenței artificiale facilitează analiza în timp real, detectarea anomaliilor și elaborarea de predicții strategice, contribuind la creșterea atât a acurateței, cât și a eficienței procesului de audit. Totuși, aceștia atrag atenția asupra limitărilor tehnologice și a riscurilor etice, care impun o implementare responsabilă și sustenabilă.

Dintr-o perspectivă complementară, Cosăcescu (2023) explorează interacțiunea dintre expertul contabil și IA, descriind trei scenarii posibile: concurență, antagonism și parteneriat. Concluzia sa este că parteneriatul reprezintă singura cale sustenabilă de dezvoltare, în care tehnologia sprijină, fără a substitui, rolul profesionistului. În același timp, se menționează riscuri precum lipsa de transparență a algoritmilor, problemele etice, chestiunile legate de responsabilitate și securitate, precum și nevoia unui cadru legislativ și de guvernare robust.

Într-o abordare mai conceptuală, Leocádio, Malheiro și Reis (2024) propun un cadru în care IA transformă auditul dintr-un proces retrospectiv într-unul proactiv, cu monitorizare în timp real și o capacitate îmbunătățită de gestionare a riscurilor și conformității. Această viziune se aliniază ideii centrale a cercetării de față, care explorează echilibrul dintre eficiența procedurală și raționamentul profesional.

O dimensiune esențială a dezbaterii o aduce și Deliu (2024), care arată că, deși IA poate amplifica eficiența și precizia activităților de audit, aceasta nu poate reproduce gândirea etică, intuiția și scepticismul auditorului. Lucrarea sa pledează pentru o integrare echilibrată, unde tehnologia completează, dar nu substituie, raționamentul

profesional. Pe baza unei analize sistematice a literaturii, Deliu evidențiază potențialul IA în îmbunătățirea capacității de detecție a anomaliilor, reafirmă imposibilitatea replicării dimensiunii etice și emoționale a judecății umane și subliniază necesitatea menținerii supravegherii critice de către auditor.

În completare, cercetarea lui Farcane și Deliu (2020) se concentrează pe impactul tehnologiei Blockchain asupra auditului financiar, reliefând atât beneficiile auditării continue și automatizate, cât și provocările semnificative pe care aceasta le implică. Ei argumentează că, în loc să înlocuiască raționamentul profesional, Blockchain-ul îl poate susține, oferind un cadru transparent și sigur, cu condiția ca auditorii să fie pregătiți să își recalibreze rolul (Abdullah, & Almaqtari, 2024).

Această temă a adaptabilității profesiei este reluată și în studiul lui Lungu și Bunget (2025), care investighează modul în care digitalizarea și automatizarea modelează fundamental practicile de audit. Autorii pun în balanță beneficiile: eficiență, precizie și automatizare, cu provocările etice, metodologice și de standardizare, concluzionând că relevanța profesiei depinde de capacitatea auditorilor de a integra tehnologiile emergente într-o manieră strategică și etică.

În ceea ce privește automatizarea proceselor, Lacurezeanu, Tiron-Tudor și Bresfelean (2020) analizează utilizarea RPA (Robotic Process Automation) în audit și contabilitate, arătând cum aceasta poate optimiza sarcinile repetitive și bazate pe reguli. Implementarea unor soluții precum UiPath poate contribui la creșterea eficienței și reducerea costurilor, consolidând totodată încrederea în profesia contabilă.

Un alt aspect cheie, legat de competențele digitale, este discutat de Tofan și Airinei (2024), care evidențiază importanța pregătirii profesionale pentru utilizarea eficientă a RPA și IA în colectarea și interpretarea probelor de audit. Ei susțin că beneficiile acestor tehnologii pot fi pe deplin valorificate doar dacă auditorii își dezvoltă continuu abilitățile digitale.

Rodgers, Al-Shaikh & Khalil (2023) inovează metodele de cercetare calitativă în audit, utilizând think-aloud protocols (TaP) integrate cu IA pentru Protocol Analysis. Aplicată în studiul implementării IFRS în Irak, combinația metodologică relevă provocări legate de legalitate, cunoaștere și structură profesională și arată cum IA poate crește transparența, calitatea și designul proceselor cognitive.

Tabelul nr. 1. Ipotezele de cercetare formulate pe baza literaturii de specialitate

Ipoteză	Formularea ipotezei	Fundamentare teoretică (autor, an)	Variabile asociate în cercetare*
H1	Există o corelație pozitivă între nivelul de competențe digitale ale auditorilor și gradul de utilizare a tehnologiilor de inteligență artificială în procesul de audit.	Appelbaum et al. (2017); Tofan & Airinei (2024)	Competențe digitale, Grad utilizare IA
H2	Percepția pozitivă asupra inteligenței artificiale crește odată cu nivelul de familiaritate cu instrumentele digitale de audit.	Hurducaci & Ionescu (2024); Cosăcescu (2023)	Familiaritate IA, Percepție pozitivă IA
H3	Auditorii care percep IA ca instrument de sprijin, nu de substituție, raportează un nivel mai ridicat de încredere în calitatea procesului de audit digitalizat.	Cosăcescu (2023); Deliu (2024)	Tip percepție IA, Încredere în audit digitalizat
H4	Barierile etice și lipsa transparenței algoritmilor sunt percepute ca obstacole majore în adoptarea IA în audit.	Seethamraju & Hecimovic (2023); Cosăcescu (2023)	Barriere etice, Lipsa transparenței algoritmilor
H5	Auditorii cu experiență mai mare în utilizarea RPA și IA percep un impact pozitiv mai accentuat asupra eficienței și acurateței procesului de audit.	Lacurezeanu et al. (2020); Hurducaci & Ionescu (2024)	Experiență RPA/IA, Impact perceput asupra eficienței și acurateței

*Variabilele asociate în cercetare sunt extrase din întrebările relevante din chestionarul aplicat.

Sursa: elaborat de autori

În final, perspectiva oferită de Seethamraju și Hecimovic (2023) aduce o dimensiune explicativă suplimentară prin aplicarea cadrului TOE, identificând factori tehnologici, organizaționali și externi care influențează adoptarea IA în audit. Ei avertizează asupra provocărilor legate de „black-box algorithms” și subliniază că integrarea sustenabilă a tehnologiei presupune nu doar adaptarea sistemelor, ci și consolidarea supravegherii profesionale.

Pe baza sintezei literaturii de specialitate și a cadrului conceptual conturat, au fost identificate principalele direcții de investigare care susțin dezvoltarea ipotezelor de cercetare. Acestea reflectă relațiile presupuse între variabilele analizate și sunt fundamentate pe contribuțiile teoretice și empirice prezentate anterior. În vederea unei prezentări unitare și ușor de urmărit, ipotezele formulate sunt sintetizate în **Tabelul nr. 1**.

Ipotezele prezentate în tabel constituie fundamentul testării empirice a relațiilor identificate în cadrul analizei teoretice. Fiecare ipoteză este operaționalizată prin variabile măsurate cu ajutorul întrebărilor incluse în chestionarul aplicat, ceea ce permite verificarea statistică a acestora. Rezultatele testării vor evidenția măsura în care tendințele și mecanismele identificate în literatura internațională se regăsesc în percepțiile și practicile auditorilor din Republica Moldova.

3. Metodologia cercetării

Cercetarea are un caracter cantitativ descriptiv și explicativ, fiind orientată spre testarea ipotezelor formulate pe baza literaturii de specialitate privind adoptarea inteligenței artificiale (IA) și a tehnologiilor digitale în auditul financiar. Abordarea combină analiza teoretică a studiilor internaționale cu evaluarea empirică a percepțiilor și practicilor auditorilor din Republica Moldova.

Revizuirea literaturii a fost realizată sistematic, pe baza unor surse științifice internaționale și standarde profesionale din perioada 2017–2025, selectate conform unor criterii explicite de relevanță tematică, claritate metodologică și replicabilitate, și sintetizată în patru direcții majore: cadre de acceptare a tehnologiei, tehnologii utilizate în audit, impact asupra calității și raționamentului profesional, precum și riscuri, etică și transparență algoritmică, care au fundamentat formularea ipotezelor și construcția instrumentului de cercetare.

În plan metodologic, cercetarea urmărește trei direcții principale. *Prima* vizează identificarea nivelului de

competențe digitale ale profesioniștilor din domeniul auditului, precum și gradul de utilizare a instrumentelor de inteligență artificială în activitatea de audit. *A doua* direcție constă în determinarea relației dintre familiaritatea respondenților cu instrumentele digitale și percepția acestora asupra impactului tehnologiilor emergente asupra calității și eficienței procesului de audit. *Cea de-a treia* direcție are în vedere analiza percepțiilor privind barierele etice și tehnice care pot influența ritmul și modalitatea de adoptare a inteligenței artificiale în practică.

Populația țintă este formată din auditorii certificați care activează în Republica Moldova. Eșantionul a fost alcătuit pe baza participării voluntare la chestionarul distribuit online, rezultând un număr total de 63 de respondenți. Eșantionul de 63 de respondenți include atât auditori activi înregistrați în cadrul entităților de audit, cât și alți profesioniști din domeniul auditului și contabilității (ex. auditori publici, auditori interni, stagiați în audit, experți contabili). Auditorii activi reprezintă o parte semnificativă a eșantionului, acoperind aproximativ 31,5% din totalul auditorilor activi înregistrați în Republica Moldova la 31 decembrie 2024, conform datelor din Registrul public al auditorilor (2024). Participarea a fost voluntară și anonimă. Datele au fost utilizate exclusiv în scop de cercetare, în conformitate cu principiile eticii academice și cu respectarea confidențialității respondenților. Totuși, caracterul voluntar al participării și includerea altor categorii profesionale determină tratarea rezultatelor ca reflectând tendințe generale în rândul profesioniștilor din domeniu, nu ca estimări strict reprezentative pentru o categorie unică.

Colectarea datelor s-a realizat printr-un chestionar structurat, elaborat pornind de la conceptele și variabilele identificate în literatura de specialitate și sintetizate în **Tabelul nr. 1**. Chestionarul a fost conceput să acopere cinci dimensiuni majore: profilul profesional și organizațional al respondenților, nivelul de digitalizare și utilizare a tehnologiilor, familiaritatea și percepția asupra IA, atitudine față de rolul și impactul IA, bariere și provocări în implementarea IA. Fiecare dimensiune este asociată cu variabile măsurate, exemple de itemi și surse conceptuale din literatura de specialitate, prezentate sintetic în **Tabelul nr. 2**.

Variabilele din chestionar au fost alinate ipotezelor formulate, fiecare ipoteză fiind asociată cu unul sau mai mulți itemi de chestionar. Această corespondență permite verificarea și validarea relațiilor presupuse teoretic.

Tabelul nr. 2. Structura chestionarului privind utilizarea inteligenței artificiale în audit

Dimensiunea chestionarului	Variabile măsurate	Exemplu de item	Sursa conceptuală
Profil profesional și organizațional	Funcție, tip entitate	Funcția ocupată în cadrul entității de audit	Studii privind profilul auditorilor și factori demografici în adoptarea tehnologiei
Nivel de digitalizare și utilizare a tehnologiilor	Grad de digitalizare, tipuri de instrumente folosite (RPA, IA)	Care este nivelul de digitalizare a proceselor în auditul în care activați?	Literatură despre digitalizarea auditului
Familiaritate și percepție asupra IA	Nivel de cunoștințe, percepția potențialului IA	Cât de familiarizat sunteți cu utilizarea IA în audit?	Cadre de adoptare a tehnologiilor emergente
Atitudini față de rolul și impactul IA	Percepție asupra rolului IA (sprijin/substituire), efect asupra calității și eficienței	Considerați că IA poate îmbunătăți calitatea procesului de audit?	Literatură despre raționament profesional și calitatea auditului
Bariere și provocări în implementarea IA	Bariere etice, lipsa transparenței, costuri, lipsa competențelor	Care considerați că sunt principalele bariere în adoptarea IA?	Studii despre riscuri și provocări tehnologice în audit

Sursa: elaborat de autori

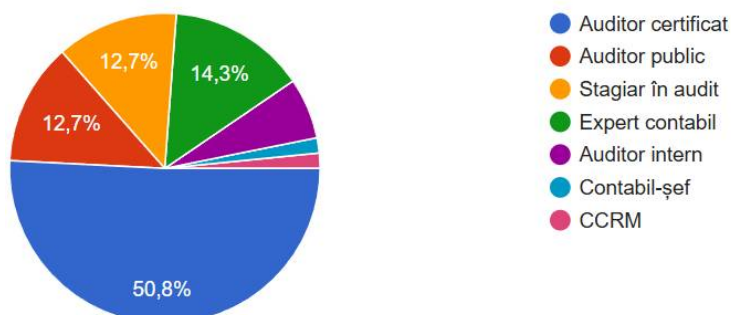
Această structurare a permis asigurarea coerenței instrumentului de cercetare și facilitarea corelării răspunsurilor obținute cu conceptele teoretice consacrate, asigurând totodată relevanța practică a analizei pentru profesioniștii din domeniul auditului.

4. Rezultate și discuții

Această secțiune prezintă constatările obținute în urma analizei datelor colectate prin chestionar, organizate conform celor cinci dimensiuni investigate: profilul profesional și organizațional al respondenților, nivelul de

digitalizare și utilizare a tehnologiilor, familiaritatea și percepția asupra inteligenței artificiale (IA), atitudinile față de rolul și impactul IA, precum și barierele și provocările în implementarea acesteia. Analiza include atât statistici descriptive, menite să caracterizeze eșantionul și tendințele generale, cât și teste statistice de asociere și comparație, utilizate pentru validarea ipotezelor formulate. Interpretarea rezultatelor este realizată în corelație cu literatura de specialitate, pentru a evidenția convergențele și diferențele față de studii anterioare.

Figura nr. 1. Structura respondenților după funcția profesională

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

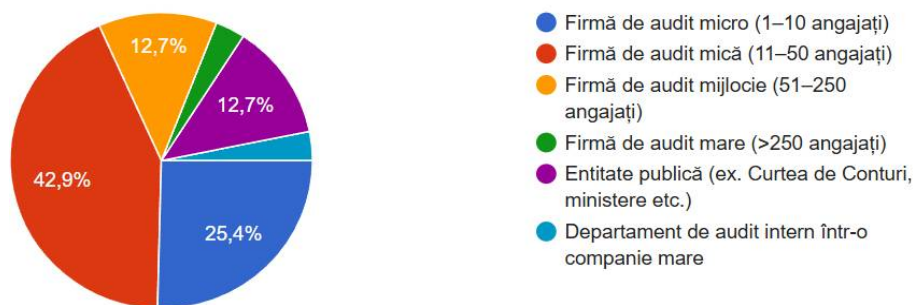
Rezultatele arată că majoritatea respondenților sunt auditori certificați (50,8%), ceea ce conferă validitate

profesională ridicată răspunsurilor, dat fiind că această categorie este direct implicată în auditul financiar conform standardelor internaționale. Urmează experții contabili

(14,3%), categoria care, deși nu desfășoară audit financiar în mod curent, posedă cunoștințe tehnice avansate în contabilitate și raportare. Auditorii publici (14,3%) și stagiarii în audit (12,7%) completează eșantionul cu perspective din sectorul public și din zona de formare profesională, aducând diversitate în experiența de lucru și în nivelul de expunere la tehnologiile emergente. Alte funcții, precum auditor intern, au o pondere cumulată redusă, dar relevantă pentru o imagine completă a percepțiilor asupra IA din diferite medii profesionale (Figura nr. 1).

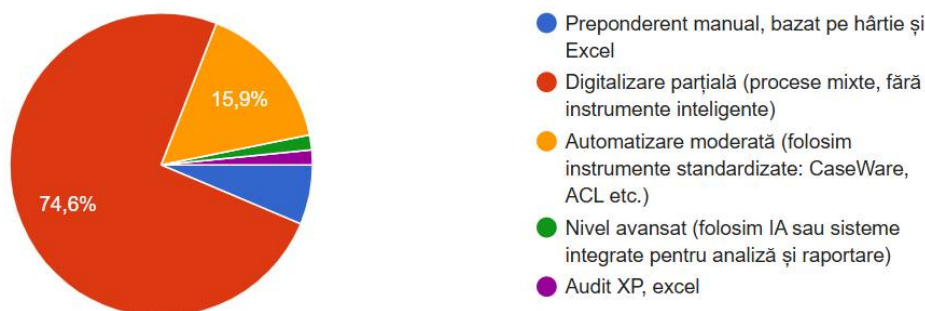
În ceea ce privește tipul entității, peste două treimi dintre respondenți provin din firme private de audit, cu preponderență în firmele de audit mici (11-50 angajați) – 42,9%, urmate de firmele micro (1-10 angajați) – 25,4%. Această structură sugerează că adoptarea IA și digitalizarea proceselor de audit trebuie analizate în contextul particularităților IMM-urilor, unde resursele financiare și umane pentru tehnologii emergente sunt limitate. Firmele mijlocii și entitățile publice au o pondere egală (12,7% fiecare), în timp ce firmele mari (>250 angajați) și departamentele de audit intern din companii mari au o reprezentare marginală (Figura nr. 2).

Figura nr. 2. Structura respondenților după tipul și dimensiunea organizației în care activează

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 3. Distribuția respondenților în funcție de nivelul de digitalizare și utilizare a instrumentelor tehnologice în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Prin urmare, structura eșantionului indică un echilibru între experiența în auditul financiar privat și perspectivele din sectorul public, însă predominanța firmelor mici și micro implică o relevanță crescută a discuțiilor privind barierele financiare, lipsa specializării tehnice și potențialele diferențe de ritm în adoptarea IA între tipurile de entități.

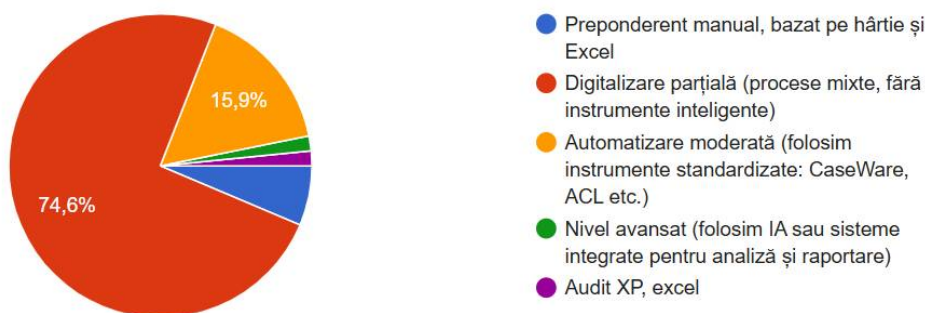
Această compoziție influențează direct modul în care sunt percepute oportunitățile și riscurile tehnologiilor digitale în audit.

Analiza datelor colectate relevă faptul că digitalizarea procesului de audit în Republica Moldova se află, în prezent, la un stadiu incipient spre intermediar. Cea mai

mare parte a respondenților (74,6%) declară că desfășoară activitățile de audit în cadrul unui model de digitalizare parțială, caracterizat prin procese mixte ce combină documente tipărite cu aplicații simple, fără utilizarea unor instrumente inteligente. Un segment mai restrâns (15,9%) a atins nivelul de automatizare moderată, prin integrarea unor soluții standardizate, precum CaseWare sau ACL. Procentul celor care

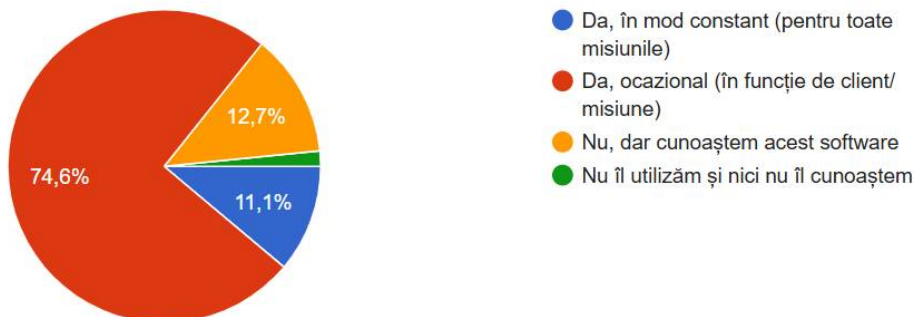
operează la un nivel avansat, folosind inteligența artificială sau platforme integrate pentru analiză și raportare, este infim (<2%), în timp ce 6,3% dintre respondenți desfășoară auditul preponderent manual, aspect ce denotă un decalaj substanțial față de tendințele internaționale în domeniu (**Figura nr. 3**).

Figura nr. 3. Distribuția respondenților în funcție de nivelul de digitalizare și utilizare a instrumentelor tehnologice în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 4. Frecvența și modul de utilizare a aplicațiilor software dedicate auditului

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

În ceea ce privește utilizarea aplicației Audit XP sau a altor instrumente similare, 74,6% dintre participanți afirmă că recurg la acestea doar ocazional, în funcție de misiune sau de tipul clientului, în timp ce doar 11,1% le utilizează constant, ceea ce indică absența unei standardizări în aplicarea instrumentelor digitale (**Figura nr. 4**).

Referitor la instrumentele software utilizate (**Figura nr. 5**), analiza arată o dependență semnificativă de soluțiile tradiționale, Excel fiind folosit de 88,9% dintre

respondenți. Utilizarea aplicațiilor specializate este mult mai redusă: DataSnipper (12,7%), CaseWare (11,1%) și ACL/IDEA (6,3%). Soluțiile avansate, precum Robotic Process Automation (RPA) sau platformele globale (PwC Aura, EY Canvas, KPMG Clara), înregistrează o penetrare marginală (1,6%).

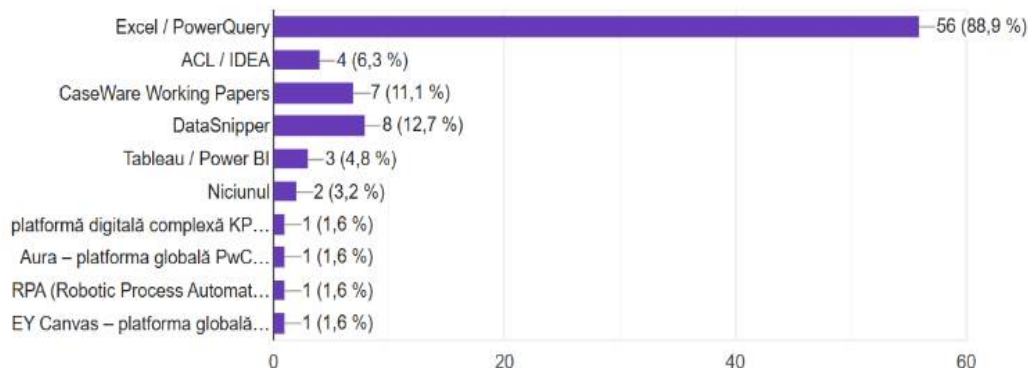
Aceste constatări evidențiază un nivel scăzut de digitalizare în auditul din Republica Moldova, dominat de firme mici și micro, unde constrângerile financiare, lipsa instruirii specializate și reticența culturală față de

schimbare limitează adoptarea tehnologiilor inteligente și a platformelor integrate.

Rezultatele relevă o familiaritate redusă cu conceptul de inteligență artificială aplicată în audit. Doar 12,7% dintre

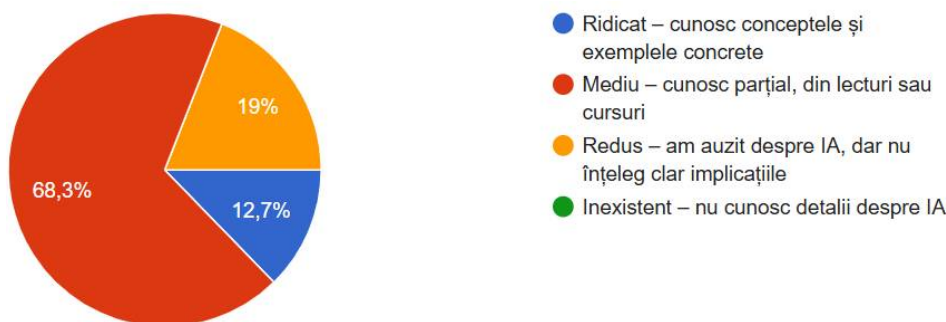
respondenți au un nivel ridicat de cunoștințe, în timp ce 68,3% declară un nivel mediu, bazat pe lecturi sau cursuri, și 19% recunosc că au doar o percepție superficială (Figura nr. 6).

Figura nr. 5. Instrumente software utilizate în activitatea de audit și gradul lor de adoptare

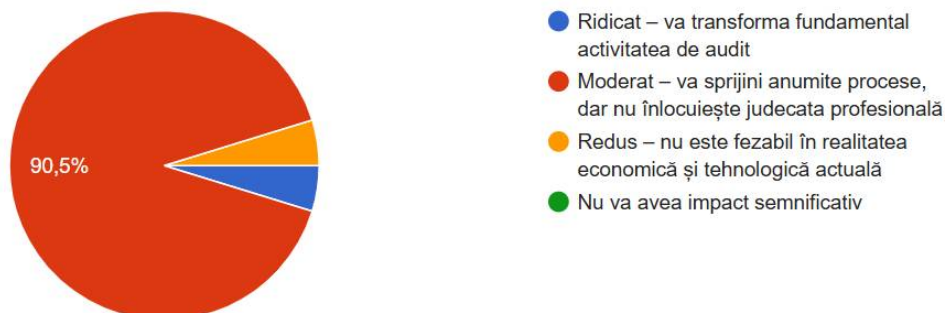
Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 6. Nivelul de familiaritate al respondenților cu conceptul de inteligență artificială aplicată în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 7. Percepția respondenților asupra rolului și potențialului inteligenței artificiale în auditul financiar

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

În privința potențialului IA în auditul financiar din Republica Moldova, majoritatea covârșitoare (90,5%) îl consideră moderat, util în sprijinirea unor procese, dar insuficient pentru a înlocui judecata profesională. Doar 4,8% cred într-o transformare fundamentală a activității prin IA, iar 4,8% îl percep ca având fezabilitate redusă (Figura nr. 7).

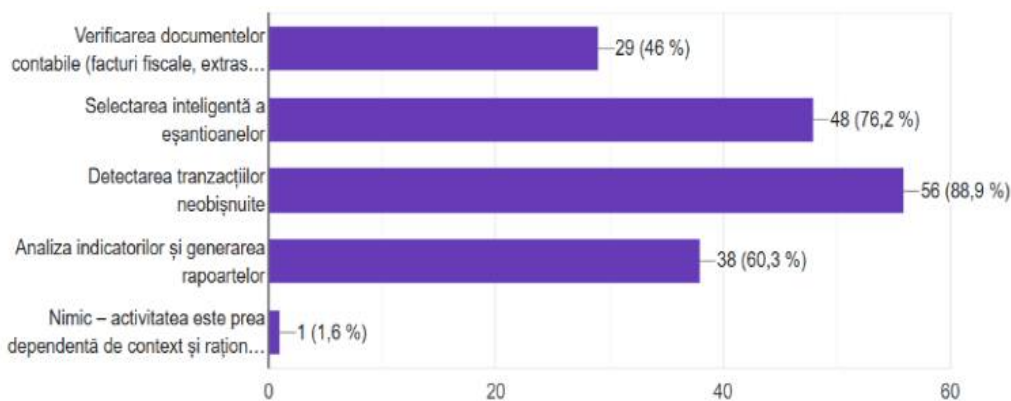
În ceea ce privește percepția asupra Audit XP (sau aplicații similare), aproape jumătate (49,2%) îl consideră un instrument de digitalizare procedurală, nu de IA, iar 41,3% îl văd ca având funcționalități automatizate, dar fără elemente propriu-zise de IA. Doar 9,5% îl asimilează cu un instrument de IA în audit (Figura nr. 8).

Figura nr. 8. Percepția respondenților asupra aplicațiilor în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 9. Activitățile de audit cu potențial de automatizare prin inteligență artificială

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Referitor la activitățile cu potențial de automatizare prin IA, cele mai frecvent menționate sunt detectarea tranzacțiilor neobișnuite (88,9%), selecția inteligentă a eșantioanelor (76,2%) și analiza indicatorilor cu generarea de rapoarte (60,3%). Verificarea documentelor contabile este considerată automatizabilă de 46% dintre respondenți, iar doar 1,6% resping complet ideea automatizării prin IA (Figura nr. 9).

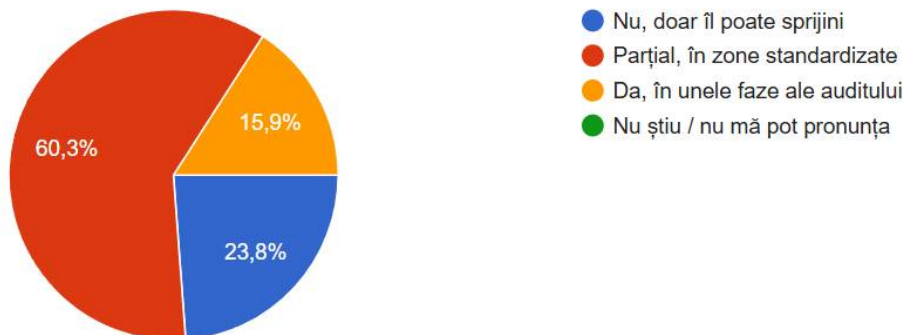
Prin urmare, datele indică un potențial nevalorificat al IA în auditul din Republica Moldova, limitat în prezent de nivelul

scăzut de familiaritate, percepția predominant conservatoare și neclaritatea în delimitarea între instrumente digitale clasice și soluții de IA. În timp ce există o deschidere semnificativă spre utilizarea IA pentru sarcini specifice (detectie, analiză, selecție), implementarea pe scară largă este frânată de lipsa competențelor, a infrastructurii și a standardelor de utilizare. Acest decalaj sugerează necesitatea unor programe de formare profesională și a unor proiecte-pilot care să demonstreze fezabilitatea și beneficiile concrete ale IA în audit.

Referitor la posibilitatea de a înlocui raționamentul profesional al auditorului (**Figura nr. 10**), 60,3% dintre participanți consideră că acest lucru este posibil doar parțial, în zone standardizate, 23,8% afirmă că IA poate doar sprijini activitatea profesională, iar 15,9% sunt de

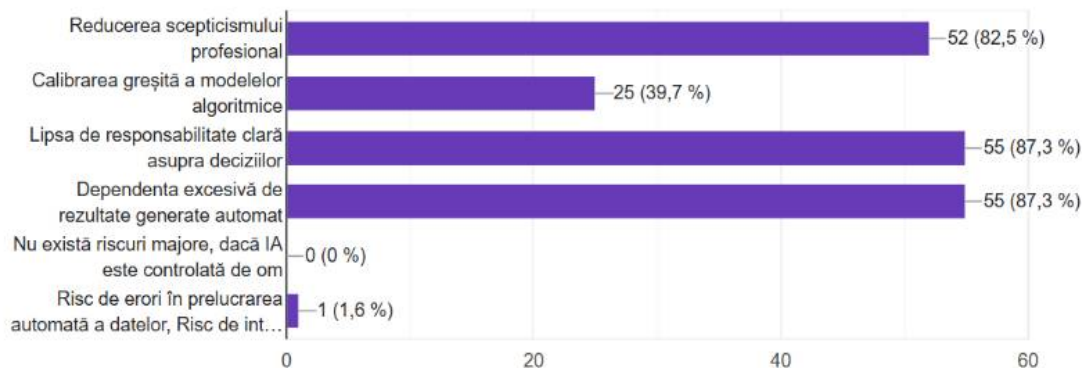
păreră că aceasta poate substitui raționamentul în anumite faze ale auditului. Aceste opinii confirmă faptul că, deși există deschidere către integrarea tehnologiei, rolul decizional al auditorului nu este perceput ca fiind complet transferabil către un sistem inteligent.

Figura nr. 10. Percepția respondenților privind posibilitatea substituției raționamentului profesional al auditorului prin inteligență artificială

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 11. Percepția respondenților asupra riscurilor asociate utilizării inteligenței artificiale în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

În privința riscurilor asociate utilizării IA în audit, cele mai frecvent menționate sunt lipsa responsabilității clare asupra deciziilor (87,3%) și dependența excesivă de rezultatele generate automat (87,3%), urmate de reducerea scepticismului profesional (82,5%) și de calibrările incorecte ale modelelor algoritmice (39,7%). Nu au fost înregistrate opinii conform cărora IA nu ar implica riscuri majore, ceea ce confirmă o conștientizare ridicată a implicațiilor etice și metodologice ale utilizării acestei tehnologii (**Figura nr. 11**).

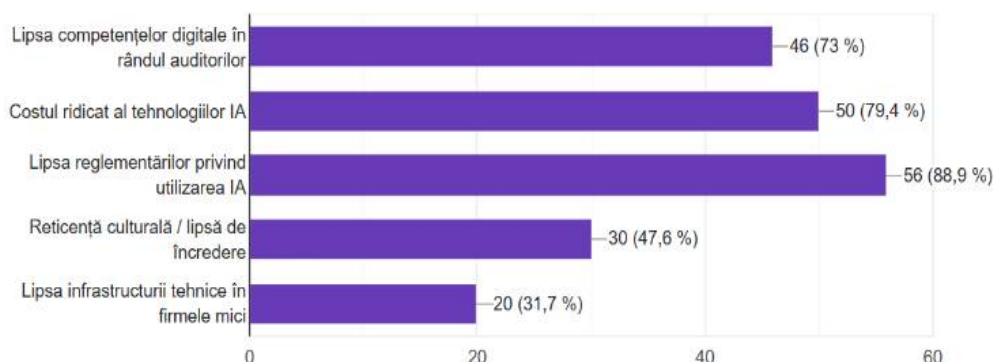
Astfel, deducem că auditorii din Republica Moldova manifestă o deschidere prudentă față de integrarea inteligenței artificiale în activitatea profesională, percepând-o mai ales ca pe un instrument complementar, util în automatizarea sarcinilor standardizate și repetitive, dar insuficient pentru a substitui raționamentul profesional uman. Nivelul ridicat de conștientizare a riscurilor, în special lipsa responsabilității clare asupra deciziilor, dependența excesivă de rezultatele generate automat și reducerea scepticismului profesional indică o atitudine precaută, orientată spre protejarea integrității procesului

de audit. În consecință, adoptarea IA în domeniu va necesita o abordare echilibrată, combinând investițiile în tehnologie cu formarea profesională continuă și cu definirea unor cadre etice și procedurale ferme, pentru a asigura atât eficiența, cât și menținerea standardelor profesionale.

Rezultatele privind barierele (Întrebarea 12) conturează foarte clar tipologia obstacolelor care frânează integrarea IA în audit. Cel mai frecvent invocată este lipsa unui cadru de reglementare clar (88,9%), semnal care reflectă specificul profesiei: auditorii operează sub incidența standardelor și a răspunderii profesionale, iar ambiguitatea normativă transferă riscul către practician. Imediat după, costul ridicat al tehnologiilor IA (79,4%) și deficitul de competențe digitale în rândul auditorilor

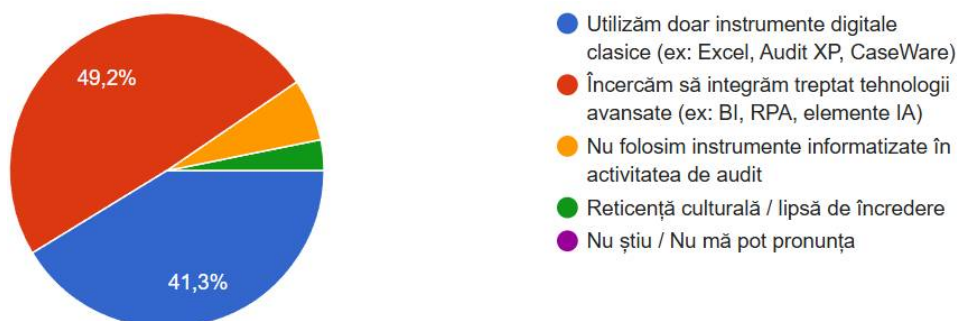
(73,0%) indică o barieră dublă, financiară și de capital uman, care explică de ce soluțiile rămân adesea la stadiul de intenție. Reticența culturală / lipsa de încredere (47,6%) arată că, dincolo de resurse, persistă rezerve față de „delegarea” unor sarcini sensibile către sisteme automate, în special în absența mecanismelor de explicabilitate și control; în același registru, lipsa infrastructurii tehnice în firmele mici (31,7%) confirmă că dimensiunea organizațională condiționează capacitatea de implementare. În ansamblu, profilul barierele este coerent cu riscurile percepute anterior (responsabilitate decizională, dependență excesivă, erodarea scepticismului), ceea ce sugerează că reglementarea, competențele și costurile sunt piesele cheie ale „triunghiului blocajelor” (Figura nr. 12).

Figura nr. 12. Percepția respondenților asupra barierele în implementarea inteligenței artificiale în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Figura nr. 13. Nivelul de digitalizare și tendințele de integrare a tehnologiilor avansate în audit

Sursa: elaborat de autori pe baza datelor din chestionar

Aproape jumătate dintre respondenți declară că „încearcă să integreze treptat tehnologii avansate” (49,2%), iar încă 41,3% „utilizează doar instrumente digitale clasice” (de tip

Excel, AuditXP, CaseWare). Ponderea celor care nu folosesc instrumente informatizate este redusă (≈6,3%), la fel și cea a respondenților care invocă reticența culturală

drept descriere dominantă a realității din entitate ($\approx 3\%$). Acest tablou, corelat cu utilizarea covârșitoare a Excelului și cu percepția moderată a potențialului IA, arată că piața se mișcă gradual, dinspre digitalizare de bază către tehnologii avansate, dar fără o standardizare a instrumentelor și fără proiecte scalate la nivelul întregii organizații (**Figura nr. 13**).

Astfel, deducem că sectorul de audit din Republica Moldova se află într-o etapă intermediară, cu o deschidere prudentă către IA, dar cu blocaje structurale bine conturate: claritate normativă insuficientă, costuri excesive și lipsă de competențe. Pentru a transforma tendința de „integrare treptată” într-o integrare efectivă, este necesar un pachet coerent de măsuri: (i) ghiduri și standarde profesionale care să definească responsabilitatea și utilizările admise ale IA, (ii) formare țintită pe zonele cu cel mai mare consens privind automatizarea (dectecția anomaliilor, eșantionare inteligentă, raportare analitică), (iii) mecanisme de sprijin financiar (licențe consortiale, programe-pilot sprijinite de organizațiile profesionale), și

(iv) infrastructură minimă partajată pentru firmele mici. Numai prin combinarea acestor patru direcții poate fi redus decalajul dintre intenție și implementare, păstrând în același timp standardele profesionale și încrederea în calitatea auditului.

Astfel, deducem că rezultatele obținute nu doar reflectă nivelul actual de integrare a instrumentelor digitale și de inteligență artificială în audit, ci oferă și repere valoroase pentru conturarea unor recomandări aplicative (**Tablelul nr. 3**). Aceste recomandări derivă direct din răspunsurile participanților și din corelarea lor cu literatura de specialitate, ceea ce le conferă atât relevanță practică, cât și fundament științific. Ele vizează consolidarea competențelor digitale, optimizarea proceselor de audit prin tehnologii avansate și gestionarea adecvată a barierelor etice și tehnice. Prezentarea lor detaliată în continuare are scopul de a sublinia utilitatea concretă a cercetării pentru mediul profesional și academic.

Tabelul nr. 3. Recomandări de acțiune privind integrarea IA în audit și efectele asociate

Aspect identificat	Recomandări de acțiune	Efecte asupra practicii de audit
Formare și instruire profesională	Cursuri, traininguri, stagii internaționale, module în programele de formare profesională, pregătirea auditorilor pentru interpretarea rezultatelor IA	Creșterea competențelor digitale ale auditorilor, reducerea riscului de interpretare greșită a rezultatelor IA, consolidarea raționamentului profesional
Elaborarea de ghiduri și cadre normative	Elaborarea ghidurilor naționale sub egida autorităților, adaptarea cadrului normativ, includerea eticii în utilizarea IA, testarea algoritmilor în controlul calității	Standardizare și uniformitate în utilizarea IA, asigurarea conformității cu standardele internaționale, sporirea transparenței și eticii
Suport tehnic și infrastructură	Asigurarea accesului la softuri specializate, eventual subvenționate de stat, crearea infrastructurii tehnice și a unităților de analiză de date	Reducerea barierelor financiare și tehnice, acces egal la resurse digitale, dezvoltarea infrastructurii pentru audit inteligent
Colaborare instituțională și internațională	Colaborare între auditori, autorități de reglementare și sectorul IT; parteneriate internaționale, schimb de bune practici, asistență tehnică și finanțare externă	Integrarea Republicii Moldova în rețelele internaționale, accelerarea modernizării proceselor de audit, sporirea credibilității instituționale
Implementare graduală și pilotare	Pilotarea soluțiilor IA pe procese cu volum mare de date, implementare etapizată pentru reducerea riscurilor și creșterea gradului de acceptare	Minimizarea riscurilor, ajustarea treptată a proceselor de audit, identificarea din timp a problemelor de implementare
Cultură organizațională și transparență	Promovarea culturii pro-inovație, încurajarea experimentării, recunoașterea echipelor inovative, crearea hub-urilor interne de inovație digitală	Crearea unui mediu favorabil inovației, creșterea motivației profesionale, adoptarea mai rapidă și mai sustenabilă a tehnologiilor IA

Sursa: elaborat de autori

Astfel deducem că recomandările sintetizate evidențiază o viziune integrată asupra procesului de digitalizare a auditului financiar, în care instruirea continuă, elaborarea cadrului normativ, sprijinul tehnic, colaborarea instituțională și internațională, precum și implementarea graduală a soluțiilor IA sunt elemente interdependente. Impactul acestora converge spre creșterea calității procesului de audit, reducerea riscurilor de interpretare eronată, consolidarea transparenței și asigurarea alinierii la bunele practici internaționale. În ansamblu, aceste dimensiuni confirmă necesitatea unei strategii coordonate și a unei culturi organizaționale orientate spre inovație, fără de care integrarea IA ar rămâne fragmentară și lipsită de eficiență.

Pornind de la această concluzie, se impune a se verifica în ce măsură rezultatele sondajului susțin ipotezele formulate anterior pe baza literaturii de specialitate. Validarea sau infirmarea acestora permite testarea

empirică a relațiilor presupuse între competențele digitale, percepțiile asupra IA, barierele etice și experiența anterioară cu soluții de automatizare, oferind un fundament științific robust pentru recomandările prezentate. Pentru a consolida relevanța concluziilor obținute și a verifica gradul în care acestea se sprijină pe date empirice, ipotezele formulate în etapa metodologică sunt supuse unui proces de validare prin corelarea lor cu răspunsurile din chestionar. Acest demers permite atât confirmarea, cât și infirmarea parțială a presupunerilor inițiale, oferind un cadru științific de interpretare a rezultatelor. Validarea este realizată prin asocierea fiecărei ipoteze cu întrebările relevante din chestionar și prin interpretarea proporțiilor de răspunsuri obținute. În acest mod, analiza capătă o dimensiune riguroasă, bazată pe dovezi, care depășește nivelul descriptiv și permite formularea unor concluzii fundamentate (Tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4. Validarea ipotezelor de cercetare pe baza rezultatelor chestionarului

Ipoteză	Întrebări/variabile asociate (din chestionar)	Rezultate sintetizate (%)	Status validare	Explicație
H1: Corelație pozitivă între competențele digitale și utilizarea IA	Q5 – Gradul de utilizare a instrumentelor digitale; Q7 – Nivelul competențelor digitale	74% declară utilizare frecventă/foarte frecventă; 68% indică nivel mediu/înalt de competențe	<i>Validată</i>	Rezultatele confirmă ipoteza: auditorii cu competențe digitale ridicate utilizează mai des soluțiile IA.
H2: Percepția pozitivă asupra IA depinde de familiaritate	Q8 – Familiaritatea cu IA; Q10 – Percepția asupra impactului IA	62% dintre cei cu familiaritate ridicată au percepție pozitivă; 18% dintre cei cu familiaritate scăzută	<i>Parțial validată</i>	Ipoteza este confirmată parțial, întrucât există și respondenți familiari cu IA care au rezerve privind utilitatea.
H3: Auditorii care percep IA ca sprijin raportează mai multă încredere în audit digitalizat	Q11 – Tip percepție (sprijin/substituire); Q13 – Nivel încredere în audit digitalizat	71% dintre cei care văd IA ca sprijin au încredere ridicată; doar 29% dintre cei care o percep ca substituire	<i>Validată</i>	Confirmă ipoteza: percepția IA ca instrument de sprijin este asociată cu un nivel crescut de încredere.
H4: Barierele etice și lipsa transparenței sunt percepute ca obstacole majore	Q14 – Bariere etice; Q15 – Transparența algoritmilor	66% indică bariere etice drept obstacol principal; 58% menționează lipsa transparenței	<i>Validată</i>	Ipoteza este confirmată: barierele etice și transparența deficitară sunt percepute ca probleme centrale în adoptarea IA.
H5: Auditorii cu experiență RPA/IA percep un impact pozitiv asupra eficienței	Q16 – Experiența anterioară cu RPA/IA; Q17 – Impact perceput asupra eficienței	72% dintre cei cu experiență afirmă impact pozitiv; doar 34% dintre cei fără experiență	<i>Validată</i>	Rezultatele confirmă ipoteza: experiența practică influențează percepția pozitivă asupra eficienței IA.

Sursa: elaborat de autori

Pe baza rezultatelor, observăm că patru ipoteze (H1, H3, H4, H5) au fost validate integral, în timp ce H2 a fost validată parțial. Asocierea ipotezelor cu întrebările din chestionar și cu răspunsurile procentuale permite o analiză directă și transparentă a gradului în care datele empirice susțin afirmațiile teoretice. Această distribuție arată că integrarea IA în audit este susținută de competențe digitale, experiență practică și percepția sa ca instrument de sprijin, dar că există încă rezerve privind familiaritatea și percepția pozitivă. În ansamblu, ipotezele confirmate susțin necesitatea unei strategii de instruire și experimentare graduală, pentru a depăși barierele legate de scepticism și etică profesională.

Validarea ipotezelor este detaliată mai jos:

- H1. Ipoteza conform căreia există o corelație pozitivă între nivelul de competențe digitale ale auditorilor și gradul de utilizare a tehnologiilor de inteligență artificială în procesul de audit se confirmă. Rezultatele sondajului arată că respondenții cu un nivel mai ridicat al competențelor digitale declară o utilizare mai intensă a instrumentelor IA, ceea ce confirmă existența unei relații directe între cele două variabile. *Astfel, datele empirice susțin ipoteza H1, evidențiind faptul că dezvoltarea abilităților digitale reprezintă o condiție esențială pentru adoptarea eficientă a tehnologiilor inovatoare în audit.*
- H2. Ipoteza potrivit căreia percepția pozitivă asupra inteligenței artificiale crește odată cu nivelul de familiaritate cu instrumentele digitale de audit este validată parțial. Rezultatele arată că respondenții cu experiență mai consistentă în utilizarea soluțiilor digitale exprimă, în proporție semnificativ mai mare, opinii pozitive privind utilitatea IA în audit, confirmând că familiaritatea cu tehnologia reduce scepticismul și stimulează deschiderea către schimbare. Totuși, ipoteza este confirmată doar parțial, întrucât există și respondenți care, deși declară un nivel ridicat de familiaritate cu IA, continuă să manifeste rezerve față de utilitatea și aplicabilitatea acesteia. *Această situație evidențiază că, pe lângă experiența practică, factorii de ordin etic, cultural și instituțional joacă un rol decisiv în modelarea percepțiilor asupra integrării IA în audit.*
- H3. Ipoteza conform căreia auditorii care percep IA ca instrument de sprijin, nu de substituere, raportează un nivel mai ridicat de încredere în calitatea procesului de audit digitalizat este confirmată.

Analiza răspunsurilor arată că majoritatea participanților văd IA ca pe un suport în luarea deciziilor și nu ca pe un înlocuitor al raționamentului profesional. *În consecință, percepția IA ca element complementar și nu substitutiv determină o sporire a încrederii în calitatea și fiabilitatea procesului de audit.*

- H4. Ipoteza conform căreia barierele etice și lipsa transparenței algoritmilor sunt percepute ca obstacole majore în adoptarea IA în audit este, de asemenea, confirmată. Rezultatele evidențiază că respondenții au identificat aceste riscuri ca fiind unele dintre cele mai importante provocări, cu un procentaj foarte ridicat de mențiuni. *Aceasta validează faptul că adoptarea IA nu poate fi discutată exclusiv în termeni tehnici, ci presupune o abordare complexă care să includă dimensiunea etică și de guvernare.*
- H5. Ipoteza potrivit căreia auditorii cu experiență mai mare în utilizarea RPA și IA percep un impact pozitiv mai accentuat asupra eficienței și acurateței procesului de audit este susținută de datele empirice. Analiza chestionarului arată că persoanele care au participat anterior la implementarea unor soluții de automatizare raportează beneficii clare în ceea ce privește reducerea timpului, creșterea preciziei și optimizarea proceselor. *Aceasta confirmă ipoteza și sugerează că experiența practică are un efect de multiplicare asupra percepției valorii aduse de IA.*

Astfel, analiza ipotezelor formulate și confruntarea lor cu datele empirice confirmă că integrarea inteligenței artificiale în audit se sprijină pe un nucleu solid de competențe digitale, experiență practică și percepții favorabile, dar rămâne condiționată de depășirea barierele etice și de consolidarea încrederii profesionale. În ansamblu, rezultatele validează direcția strategică a cercetării și susțin necesitatea unor politici de instruire, reglementare și implementare graduală, capabile să transforme potențialul tehnologic într-un avantaj sustenabil pentru profesia de auditor.

5. Concluzii

Cercetarea demonstrează că integrarea inteligenței artificiale în auditul financiar este fezabilă și utilă, cu condiția respectării unui echilibru între eficiența procedurală și raționamentul profesional. Diagnosticul

realizat asupra practicilor din Republica Moldova indică o digitalizare preponderent intermediară, utilizare intensă de instrumente clasice și o deschidere prudentă față de soluțiile inteligente. Patru ipoteze sunt confirmate integral, iar una este validată parțial. Corelațiile identificate arată că nivelul competențelor digitale și contactul direct cu IA cresc probabilitatea unei percepții pozitive și a unei utilizări efective, în timp ce barierele etice, lipsa de explicabilitate și ambiguitățile de reglementare diminuează încrederea profesioniștilor și încetinesc procesul de integrare a acestor tehnologii în audit.

Contribuția autorilor este triplă. În plan teoretic, studii structurează literatura recentă într-un cadru coerent, care leagă competențele digitale, rolul IA în sprijinul judecății profesionale și condiționalitățile etice și normative. În plan empiric, cercetarea oferă o radiografie originală a percepțiilor profesioniștilor din Republica Moldova, validând relații cheie între variabilele investigate și diferențiind între digitalizare de bază și integrare inteligentă. În plan aplicativ, autorii formulează un set de recomandări operaționale: formare țintită, ghiduri profesionale și clarificări normative, sprijin tehnic și infrastructură partajată pentru IMM-uri, colaborare instituțională și internațională, pilotare etapizată, care pot fi implementate gradual.

Impactul așteptat al recomandărilor este multiplu. Calitatea auditului crește prin extinderea analiticii și a detecției de anomalii, riscul de interpretare eronată se reduce prin formare și prin standarde clare de utilizare a IA, transparența proceselor se îmbunătățește prin cerințe de explicabilitate, iar convergența la bune practici internaționale este accelerată prin colaborări și pilotări controlate. În ansamblu, lucrarea oferă un traseu de implementare care transformă potențialul tehnologic într-un avantaj profesional sustenabil, fără a dilua rolul decizional al auditorului.

În concluzie, analiza demonstrează că utilizarea inteligenței artificiale în auditul financiar nu reprezintă doar

o direcție de modernizare, ci o necesitate strategică pentru menținerea relevanței profesiei. Recomandările desprinse din studiu se concentrează pe paliere majore, precum: dezvoltarea competențelor digitale ale auditorilor, integrarea treptată și controlată a tehnologiilor în procedurile de audit și adaptarea cadrului etic și normativ la noile realități tehnologice. Aceste direcții constituie atât priorități de implementare pentru profesioniști și entitățile de audit, cât și un punct de plecare pentru cercetări viitoare.

Direcții viitoare de cercetare

Rezultatele acestei cercetări deschid direcții relevante pentru aprofundarea relației dintre inteligența artificială și auditul financiar. În primul rând, se conturează necesitatea unor studii longitudinale care să evalueze impactul efectiv al integrării soluțiilor IA asupra calității și costurilor auditului, dincolo de percepțiile profesioniștilor. În al doilea rând, cercetarea viitoare poate dezvolta modele comparative între piețe emergente, cum este Republica Moldova, și jurisdicții cu grad avansat de digitalizare, pentru a identifica diferențe structurale și bune practici transferabile. În al treilea rând, analiza etică și juridică a utilizării IA în audit necesită explorări interdisciplinare, pentru a oferi recomandări clare privind responsabilitatea profesională, transparența algoritmică și standardele de conformitate. Deși Uniunea Europeană își afirmă rolul de lider în reglementarea inteligenței artificiale, ceea ce contribuie la definirea unui standard global, literatura de specialitate subliniază necesitatea unor măsuri mai cuprinzătoare care să alinieze politicile de reglementare cu realitatea tehnologică și cu percepțiile publice (Laux, 2024). Totodată, dezvoltarea unor instrumente experimentale și testarea lor în contexte de audit real ar putea fundamenta noi standarde internaționale de raportare și control.

Bibliografie

1. Abdullah, A. A. H., & Almaqtari, F. A. (2024). The impact of artificial intelligence and Industry 4.0 on transforming accounting and auditing practices. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 10(1), 100218. <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2024.100218>
2. Abu Huson, Y., Sierra-García, L., & Garcia-Benau, M. A. (2024). A bibliometric review of information technology, artificial intelligence, and blockchain on auditing. *Total Quality Management & Business Excellence*, 35(1-2), 91-113.
3. Agustí, M. A., & Orta-Pérez, M. (2023). Big data and artificial intelligence in the fields of accounting and auditing: a bibliometric analysis. *Spanish Journal of Finance and Accounting/Revista*

- Española de Financiación y Contabilidad*, 52(3), 412-438.
4. Appelbaum, D., Kogan, A., & Vasarhelyi, M. A. (2017). Big data and analytics in the modern audit engagement: Research needs. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 36(4), 1-27. Disponibil: <https://digitalcommons.montclair.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1033&context=acctg-finance-facpubs>
 5. Blösser, M., & Weihrauch, A. (2024). A consumer perspective of AI certification—the current certification landscape, consumer approval and directions for future research. *European Journal of Marketing*, 58(2), 441-470.
 6. Deliu, D. (2024). Raționamentul și scepticismul profesional în contextul interacțiunii dintre Inteligența Artificială și inteligența umană. *Audit Financiar*, 22(176). Disponibil: <https://revista.cafr.ro/ArticolRO?CodArticol=9781>
 7. Farcane, N., & Deliu, D. (2020). Mize și provocări privind activitatea auditorului în era Blockchain. *Audit Financiar*, 18(1), 45-181. Disponibil: https://revista.cafr.ro/temp/Abstract_9632.pdf
 8. Fedyk, A., Hodson, J., Khimich, N., & Fedyk, T. (2022). Is artificial intelligence improving the audit process?. *Review of Accounting Studies*, 27(3), 938-985.
 9. Hurducaci, C. C., & Ionescu, B. Ș. (2024). Revoluționarea auditului financiar: integrarea inteligenței artificiale pentru eficiență și acuratețe îmbunătățite. *Audit Financiar*, 22(3), 383-497. Disponibil: <https://revista.cafr.ro/ArticolRO?CodArticol=9772>
 10. Informația privind piața serviciilor de audit pentru anul 2024. Aprobata prin Decizia nr.16 din 19.06.2025. Disponibil: <https://cspa.md/sites/default/files/Pia%C8%9Ba%20serviciilor%20de%20audit%202024.pdf>
 11. Lacurezeanu, R., Tiron-Tudor, A., & Bresfelean, V. P. (2020). Automatizarea proceselor prin robotizare în audit și contabilitate. *Audit Financiar*, vol. XVIII, no. 4(160), pp. 752-770, Disponibil: https://revista.cafr.ro/temp/Articol_9652.pdf
 12. Laux, J., Wachter, S., & Mittelstadt, B. (2024). Trustworthy artificial intelligence and the European Union AI act: On the conflation of trustworthiness and acceptability of risk. *Regulation & Governance*, 18(1), 3-32.
 13. Leocádio, D., Malheiro, L., & Reis, J. (2024). Artificial Intelligence in Auditing: A Conceptual Framework for Auditing Practices. *Administrative Sciences*, 14(10), 238. <https://doi.org/10.3390/admsci14100238>
 14. Lungu, C., & Bunget, O. C. (2025). Continuitatea profesiei de audit în contextul digitalizării și automatizării. *Audit Financiar*, 23(178). Disponibil: <https://revista.cafr.ro/ArticolRO?CodArticol=9799>
 15. Rodgers, W., Al-Shaikh, S., & Khalil, M. (2023). Protocol analysis data collection technique implemented for artificial intelligence design. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 71, 6842-6853.
 16. Seethamraju, R., & Hecimovic, A. (2023). Adoption of artificial intelligence in auditing: An exploratory study. *Australian Journal of Management*, 48(4), 780-800.
 17. Shapovalova, A., Kuzmenko, O., Polishchuk, O., Larikova, T., & Myronchuk, Z. (2023). Modernizatsiia natsionalnoi systemy obliku y audytu z vykorystanniam instrumentiv tsyfrovoy transformatsii [Modernization of the national accounting and audit system using digital transformation tools]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(51), 33-52.
 18. Taherizadeh, A., & Beaudry, C. (2023). An emergent grounded theory of AI-driven digital transformation: Canadian SMEs' perspectives. *Industry and Innovation*, 30(9), 1244-1273.
 19. Tofan, D. O. & Airinei, D. (2024). Competențe digitale în colectarea și interpretarea probelor de audit. *Audit Financiar*, 22(175). Disponibil: <https://revista.cafr.ro/ArticolRO?CodArticol=9773>.